Gamla stan

Medeltid

Byggnader som revs

Slaget vid Brunkeberg

Hantverkare

1700 tals sopor

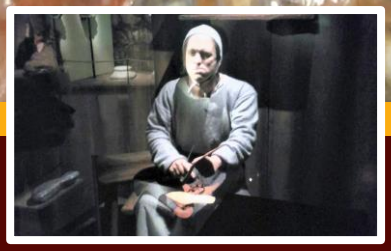

Anders Dernback egna foto 2018/ bildspel 2021

Tidigare byggnader i Gamla stan

Följ med på en tur

Tidigare byggnader i Gamla stan

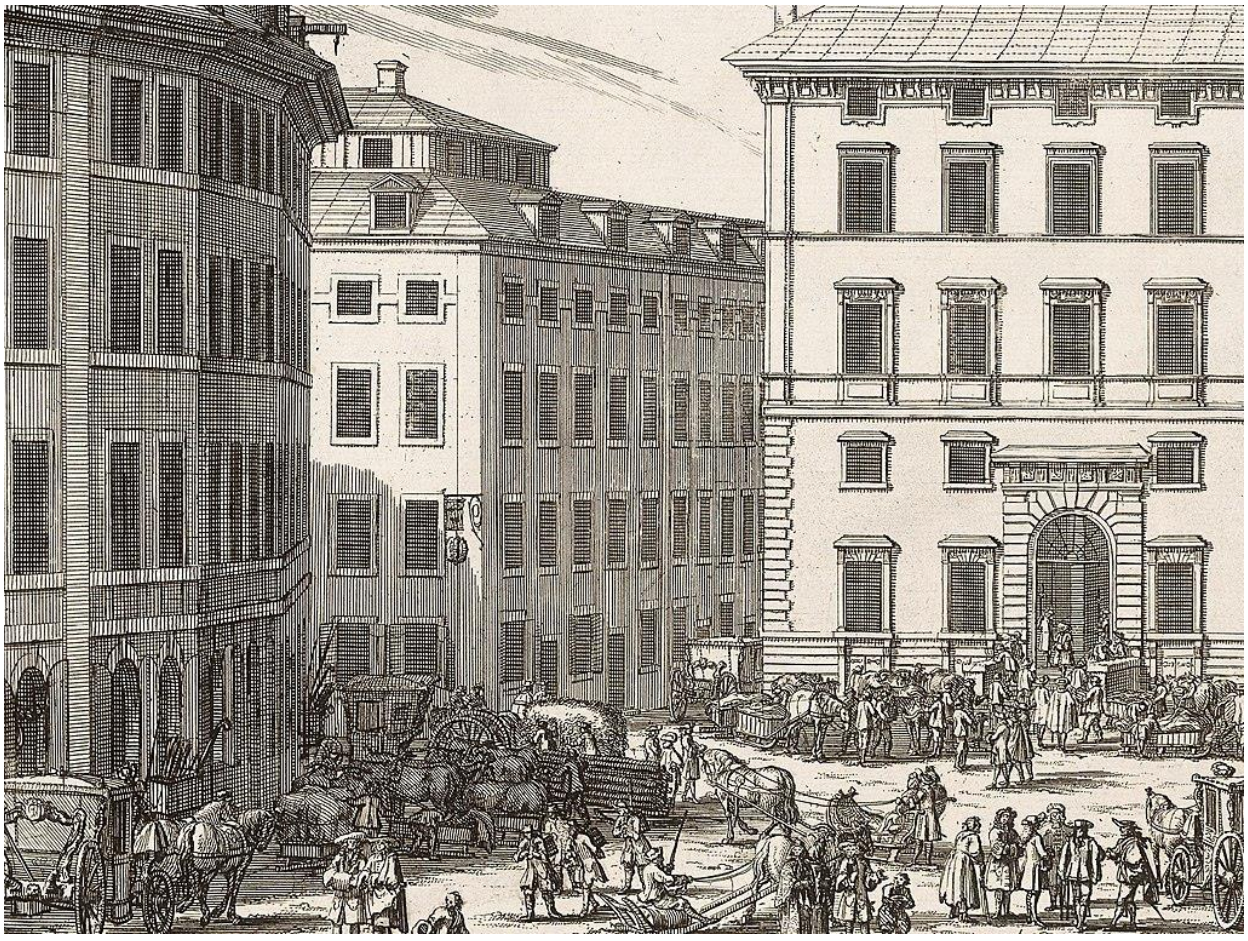

Alardiska huset till vänster om Södra Bankohuset enligt Erik Dahlbergh 1691. Alardiska huset var en byggnad vid Österlånggatan / Järntorget i nuvarande kvarteret Proserpina i Gamla stan i Stockholm. Huset började uppföras på 1580-talet och revs 1772. På platsen byggdes Norra Bankohuset. Alardiska huset har sitt namn efter handelsmannen Joakim Gottfrid Alardi. Han levde mellan 1710 och 1783 och var gift med Margareta Burguer von Ritterstein.[1] Tillsammans med sin bror Anders förvärvade han år 1745 ett ståtligt stenhus som sedermera skulle bära deras efternamn.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Huset på Jonas Brolins karta, 1771. Nr 60: "Alardiska huset och Banko Kjällar".

Järntorget och Norra Bankohuset, 2009. Samma vy som Erik Dahlberghs år 1691.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Alardiska_huset#/media/Fil:J%C3%A4rntorget_2009.jpg

Tidigare byggnader i Gamla stan

Tidigare byggnader i Gamla stan

Alardiska huset till vänster om Södra Bankohuset enligt Erik Dahlbergh 1691. Alardiska huset var en byggnad vid Österlånggatan / Järntorget i nuvarande kvarteret Proserpina i Gamla stan i Stockholm. Huset började uppföras på 1580-talet och revs 1772. På platsen byggdes Norra Bankohuset. Alardiska huset har sitt namn efter handelsmannen Joakim Gottfrid Alardi. Han levde mellan 1710 och 1783 och var gift med Margareta Burguer von Ritterstein.[1] Tillsammans med sin bror Anders förvärvade han år 1745 ett ståtligt stenhus som sedermera skulle bära deras efternamn.

År 1772 förvärvade Riksbanken Alardiska huset från Simon Bernhard Hebbe. Riksbanken lät riva bebyggelsen i hela kvarteret och istället uppfördes en tvåvåningsbyggnad efter ritningar av överintendenten Carl Johan Cronstedt, som var en av bankofullmäktiges ledamöter.

Johan Gabriel Stenbock en gång ägare

Huset ägdes 1684 av riksmarskalken greve Johan Gabriel Stenbock, som samma år sålde det vidare till rådmannen Thomas Perman. Genom arv gick huset till friherren Casten Feif och riksrådet friherre Samuel Åkerhielm den yngre vilken sålde det den 8 juni 1745 till Alardibrödrana. På Erik Dahlberghs illustration i Sueciaverket över Södra Bankohuset och Järntorget från 1691 syns Alardiska huset till vänster om Bankohuset. Där framgår ett putsat stenhus i tre våningar med en något lägre attikavåning under ett säteritak. På hörnet mot Järntorget märks flaggskylten för värdshuset "Bankokällaren".

Tidigare byggnader i Gamla stan

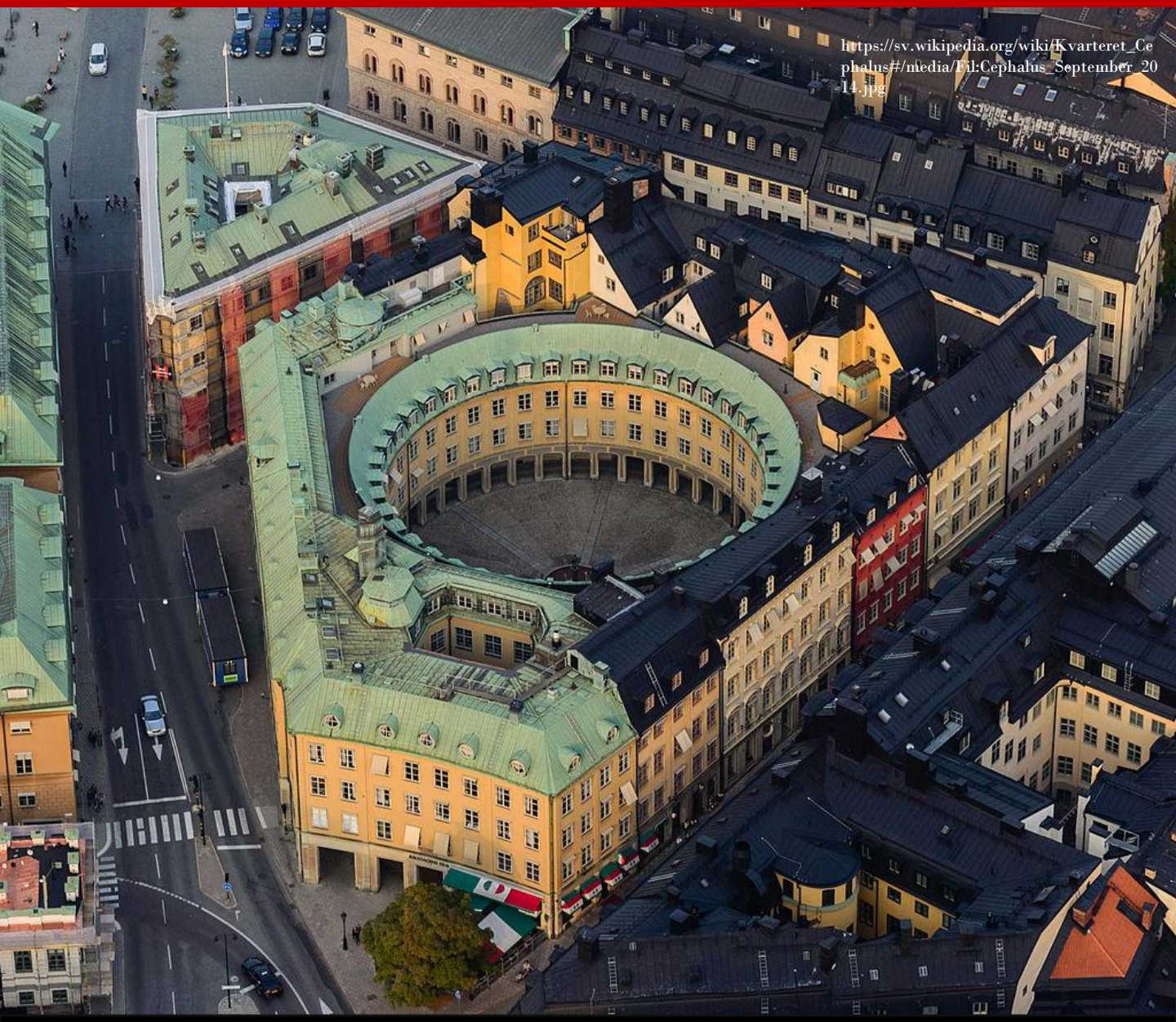

Kvarteret Cephalus är ett kvarter i norra delen av Gamla stan i Stockholm med läge mellan Myntgatan, Salviigränd, Västerlånggatan och Storkyrkobrinken. Kvarterets bebyggelse revs 1945 i samband med nybyggandet av Kanslihusannexet.

Kefalos var i den grekiska mytologin, son till Hermes som hade gåvan att kunna förvandla sig, han nyttjade denna förmåga för att sätta sin makas trohet på prov.

Tidigare byggnader i Gamla stan

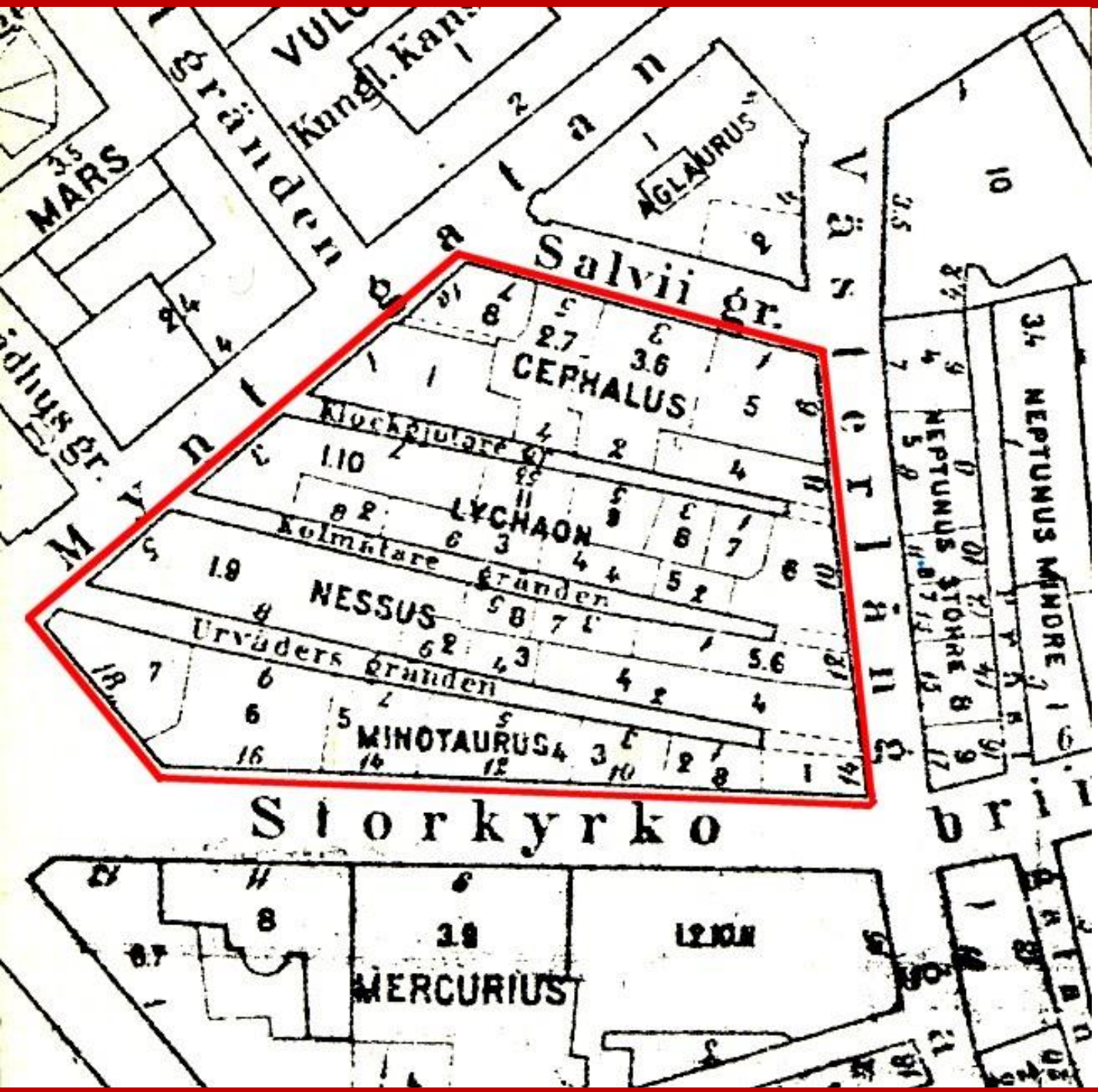

Kvarteret Cephalus före regleringen

År 1942 beslöt riksdagen att ett annex till dåvarande kanslihuset skulle uppföras

Tidigare byggnader i Gamla stan

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kvarteret_Cephalus#/media/Fil:Kanslihusannexet_Morgon_av_Ivar_Johnson.jpg

Tidigare byggnader i Gamla stan

Rivningen av bebyggelsen inom kvartert Cephalus vållade stora protester och berörde även grannkvarteren Lychaon, Nessus och Minotaurus. En av de häftigaste motståndarna var Vera Siöcrona, “Vera i Vintappargränd” som Evert Taube besjungit. Protesterna öppnade ögonen hos allmänheten för Gamla stans särart. Ur "kampen om Kolmätargränd" föddes Hembygdsföreningen Gamla stan.

Sture Holmbergh, ordförande i Gamla stans hembygdsförening, i samband med invigningen av Vera Siöcronas Torg den 28 april 2018.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Förteckning uppå Quarterens Namn uti STADEN.

WÄSTRA DELEN

1	Hercules
2	Mars
3	Wulcanus
4	Polyphemus
5	Neptunus
6	Aglaurus
7	Cephalus
8	Lychaon
9	Nessus
10	Minotaurus
11	Mercurius
12	Pyreneus
13	Eryficlon
14	Euridice
15	Ganimedes
16	Pomona
17	Galatea
18	Alcmena
19	Iphigenia
20	Ulysses
21	Pallamedes
22	Penelope
23	Memnon
24	Pallas
25	Aurora
26	Tritonia
27	Milon
28	Atomena

INRA DELEN

5	Neptunus
29	Iris
30	Hippomenes
31	Ajax
32	Æsculapius
33	Echo
34	Atlas
35	Ceres
36	Juno
37	Wenus
38	Cupido
39	Cygnus
40	Cassiopea
41	Cepheus
42	Andromeda
43	Perseus
44	Pegasus
45	Europa
46	Pygmalion
47	Phaeton
48	Rådstufwan

SÖDRE DELEN

49	Parcas
50	Pantora
51	Thisbe
52	Dedalus
53	Icarus
54	Asia
55	Midas
56	Pyramus
57	Cybelle
58	Morpheus
59	Latona
60	Typhon
61	Pan
62	Jason
63	Africa
64	America
65	Charon
66	Cerberus
67	Deucalion
68	Medusa
69	Acilles
70	Cadmus
71	Narcisius
72	Pluto
73	Proserpina
74	Trivia

ÖSTRA DELEN

75	Argus
76	Medea
77	Phoebus
78	Glaucus
79	Callista
80	Luna
81	Apollo
82	Castor
83	Pollux
84	Baccus
85	Acteon
86	Diana
87	Pyton
88	Marsyas
89	Orpheus
90	Bootes
91	Eolus
43	Perseus
44	Pegasus

Kvartersnumrering och namn enligt Tillaeus karta från 1733.

Gällande stadsplan över Gamla stan med alla kvarter och fastigheter, 1978.

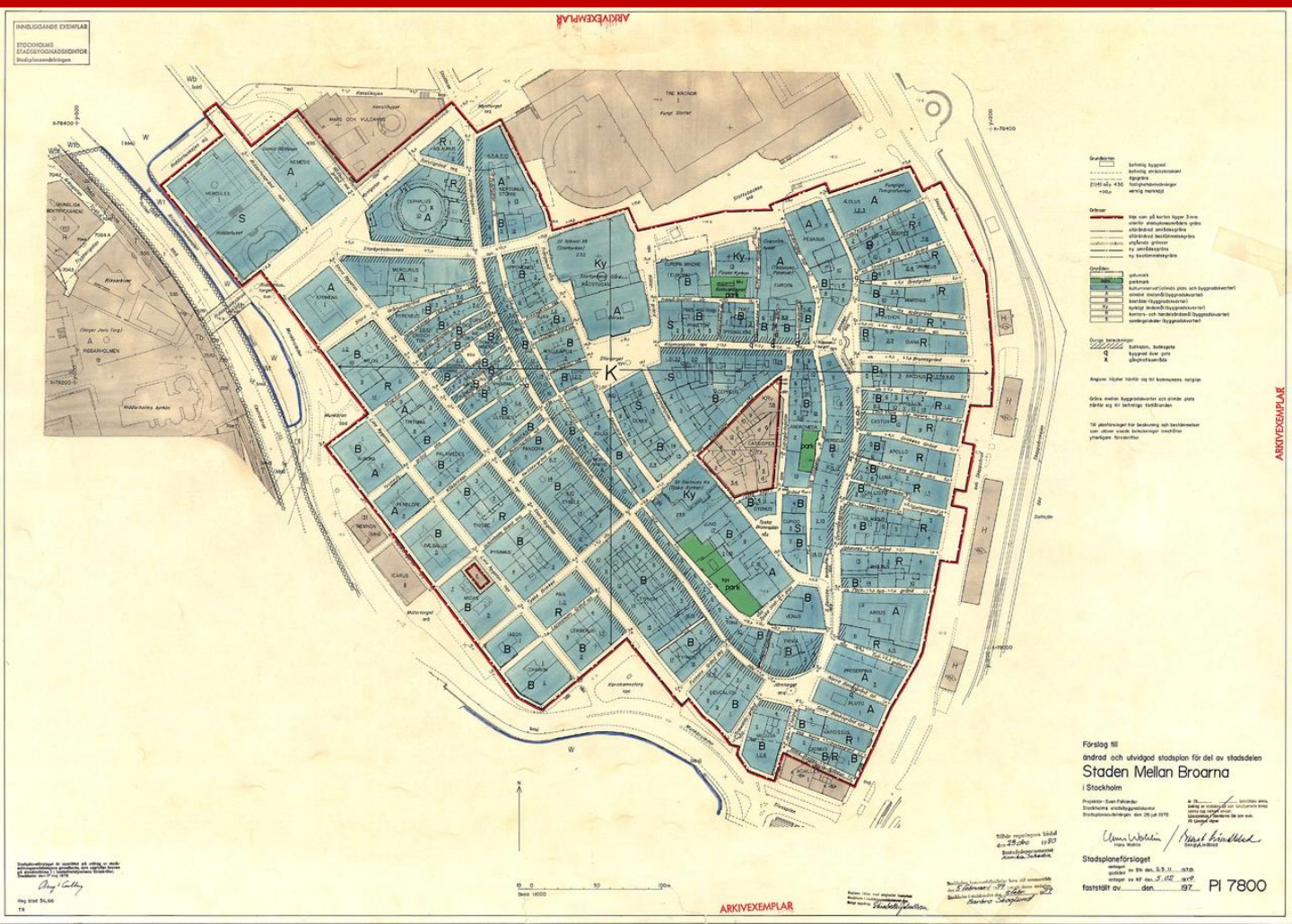

Tidigare byggnader i Gamla stan

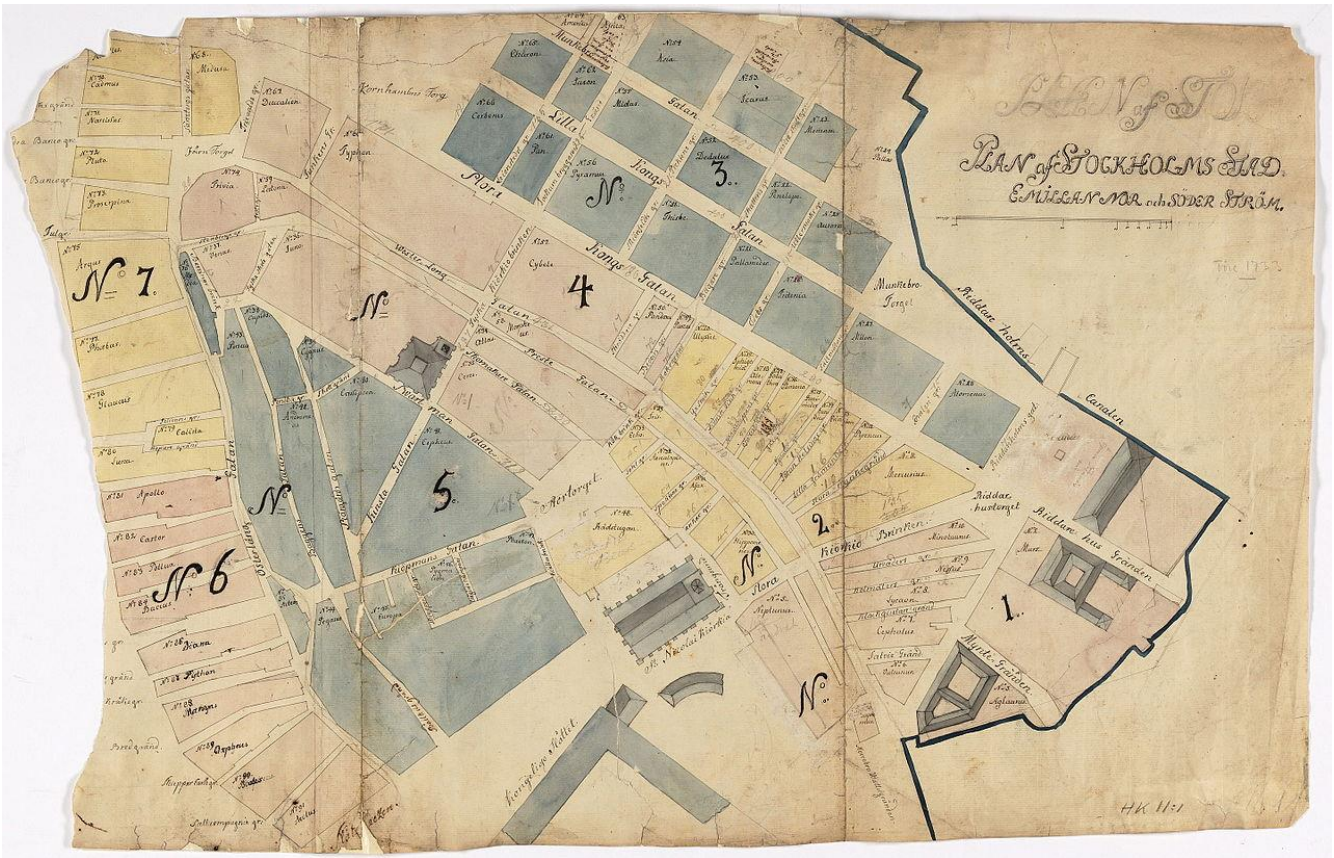

Stockholms stad mellan norr- och söderström 1733. Norr är nedåt.

Den övervägande delen av kvarteren i Gamla stan har döpts efter begrepp (främst gudar) ur den grekiska och romerska mytologin. Undantagen på Stadsholmen är Rådstugan och Tre Kronor (platsen för Stockholms slott). Gamla stans kvartersnamn har till huvudsak tillkommit under senare delen av 1600-talet och början av 1700-talet och bestämdes förmodligen av stadsingenjören Johan Cortman. Det fanns även planerade, namngivna kvarter som aldrig fullbordades. På Petrus Tillaeus karta från 1733 framgår tre planerade kvarter sydväst om kvarteren Charon, Iason och Midas

Tidigare byggnader i Gamla stan

Kvartersnamnen på Alfred Rudolf Lundgrens karta 1885.

Alfred Rudolf Lundgren, född 7 april 1852 i Norrköping, död 23 maj 1929 i Lund, var en svensk ingenjör och kartograf. Han var utbildat bergsingenjör och verksam som kartograf vid Ekonomiska kartverket mellan 1878 och 1887.

År 1879 upprättade Lundgren en mycket exakt karta i fyra blad och skala 1:2000 över Norrköping som visar stadens befintliga bebyggelse samt framtida utvidgning mot öst. För Stockholms del blev Lundgren känd för sin mycket detaljrika "Karta öfver Stockholm" som utkom 1885. Lundgrens karta, även kallad "Atlas över Stockholm",

Tidigare byggnader i Gamla stan

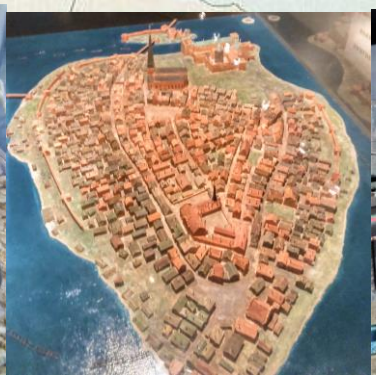

Tidigare byggnader i Gamla stan

Tidigare byggnader i Gamla stan

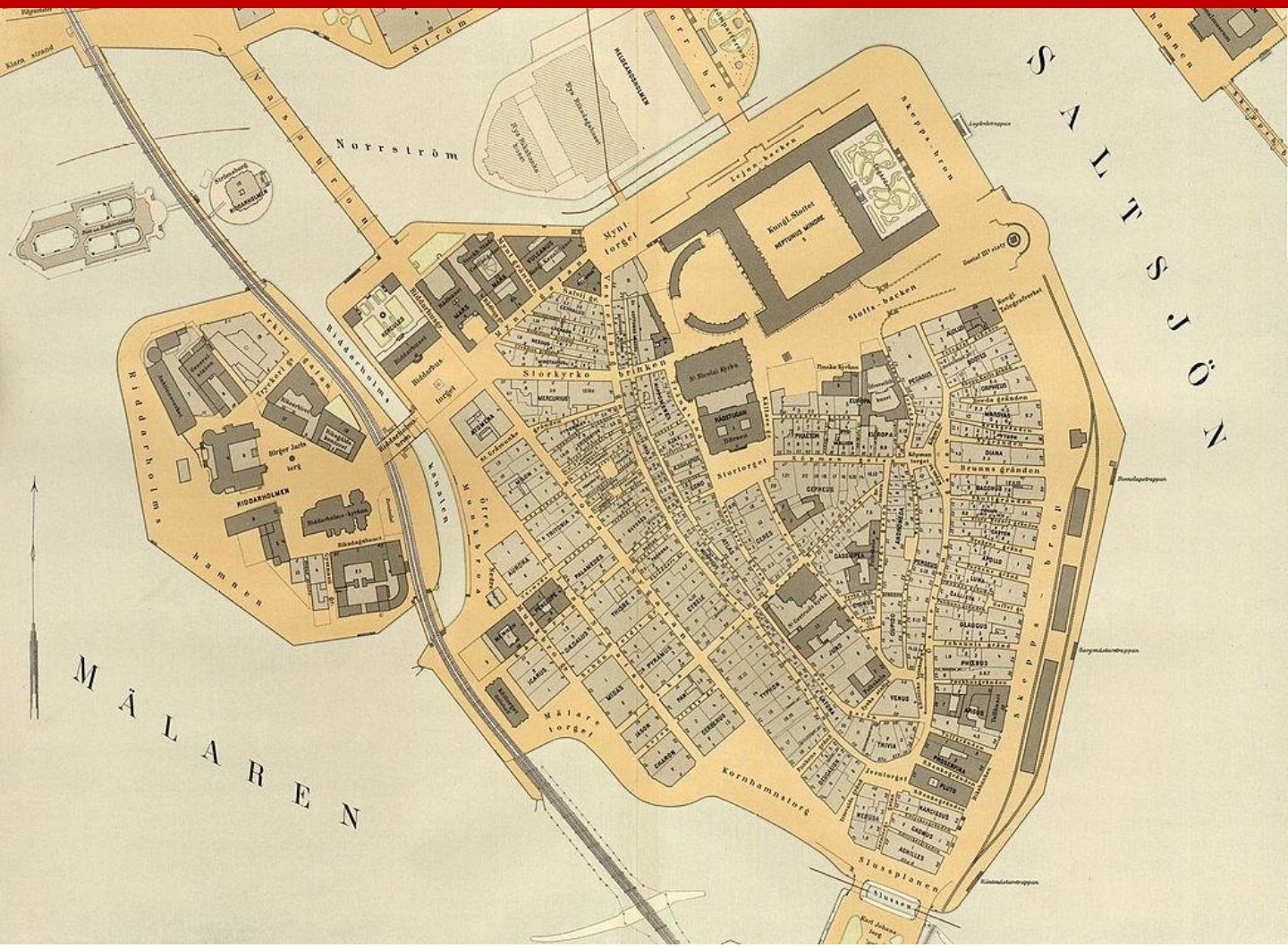

Gamla stan, Generalstabens Litografiska Anstalt 1899 genom Alfred Bentzer.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Bentzers Stockholmskarta 1913

Johan Alfred Bentzer, född den 27 november 1856 i Varberg, död den 14 mars 1915

Tidigare byggnader i Gamla stan

Kvartersnamnen fick officiell status genom stadsingenjören Petrus Tillaeus med början 1717. I slutet av 1720-talet infördes ett system med skyltar och nummer på husen. På Petrus Tillaeus karta från 1733 syns numreringen från 1 till 91 och en uppdelning av "Staden" i Wästra Delen, Inra Delen, Södre Delen och Östra delen. De första kvartersnamnen i Gamla Stan var Cerberus och Castor som finns dokumenterade från 1702.

Några kvarter existerar inte längre. Kvarteret Acteon, där Stockholms första synagoga låg, revs på 1820-talet. I kvarteret Kornhamn fanns bostadsbebyggelse i varje fall under 1830-talet, men det revs i början av 1840-talet. Kvarteret Medea, där vintapparen Jören Benicke (se norra och södra Benickebrinken) hade sitt värdshus och sin krog Solen, försvann i slutet av 1800-talet. Kvarteren Lychaon, Nessus och Minotaurus försvann i och med ombyggnaden av kvarteret Cephalus på 1940-talet.

I Gamla stans historiska, nordvästra stadsområde sträcker sig ett knippe smala gränder (så kallade vattugränder) och smala kvarter västerut från Västerlånggatan mot Mälarens strandlinje som på medeltiden låg betydligt högre upp. Här återfinns även stadens smalaste kvarter, där kvarteret Eurydice är förmodligen det smalaste i Gamla stan och har mot Stora Nygatan en bredd av enbart 3,3 meter.

Tidigare byggnader i Gamla stan

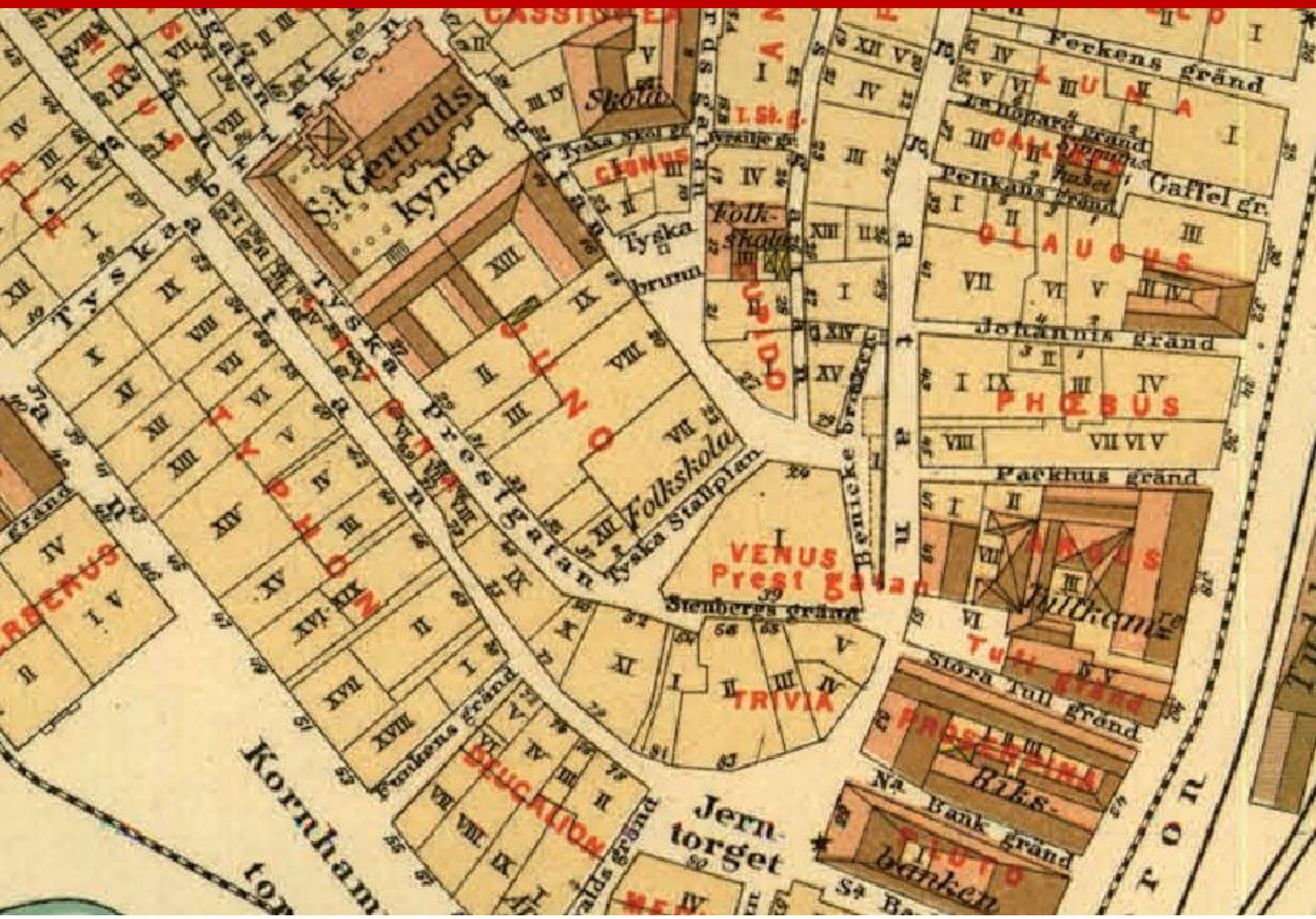

A.R. Lundgrens karta från 1885 med kvarteret Venus i kartbildens mitt. Kvarteret Venus är ett kvarter i Gamla stan i Stockholm. Kvarteret omges av Svartmangatan i norr, Södra Benickebrinken i öster, Tyska stallplan i väster och Prästgatan i söder. Kvarteret består av en enda fastighet: Venus 1, som ägs av Pauliska Donationsfonden. I kvarteret finns rester efter Svartbrödraklostret. Nästan samtliga kvartersnamn i Gamla stan tillkom under 1600-talets senare del och är uppkallade efter begrepp (främst gudar) ur den grekiska och romerska mytologin.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Svartbrödraklostret (eller Stockholms konvent) var ett dominikankloster på Stadsholmen i Stockholm som grundlades av kung Magnus Eriksson år 1336, då han donerat en tomt på södra Stadsholmen till svartbröderna. På order av Gustav Vasa i samband med reduktionen revs klostret 1547. En del av källarvalven är bevarade och kan beses. Dagens Svartmangatan, som ledde ner till klostret, påminner fortfarande om svartbröderna. Dominikanmunkarna, eller svartbröderna som de också kallas, är en tiggarorden.

Tidigare byggnader i Gamla stan

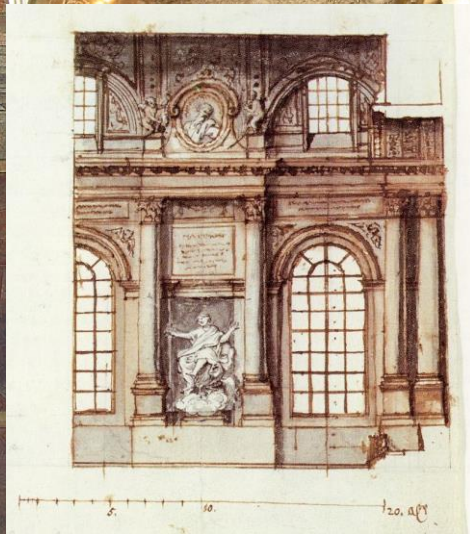

Tidigare byggnader i Gamla stan

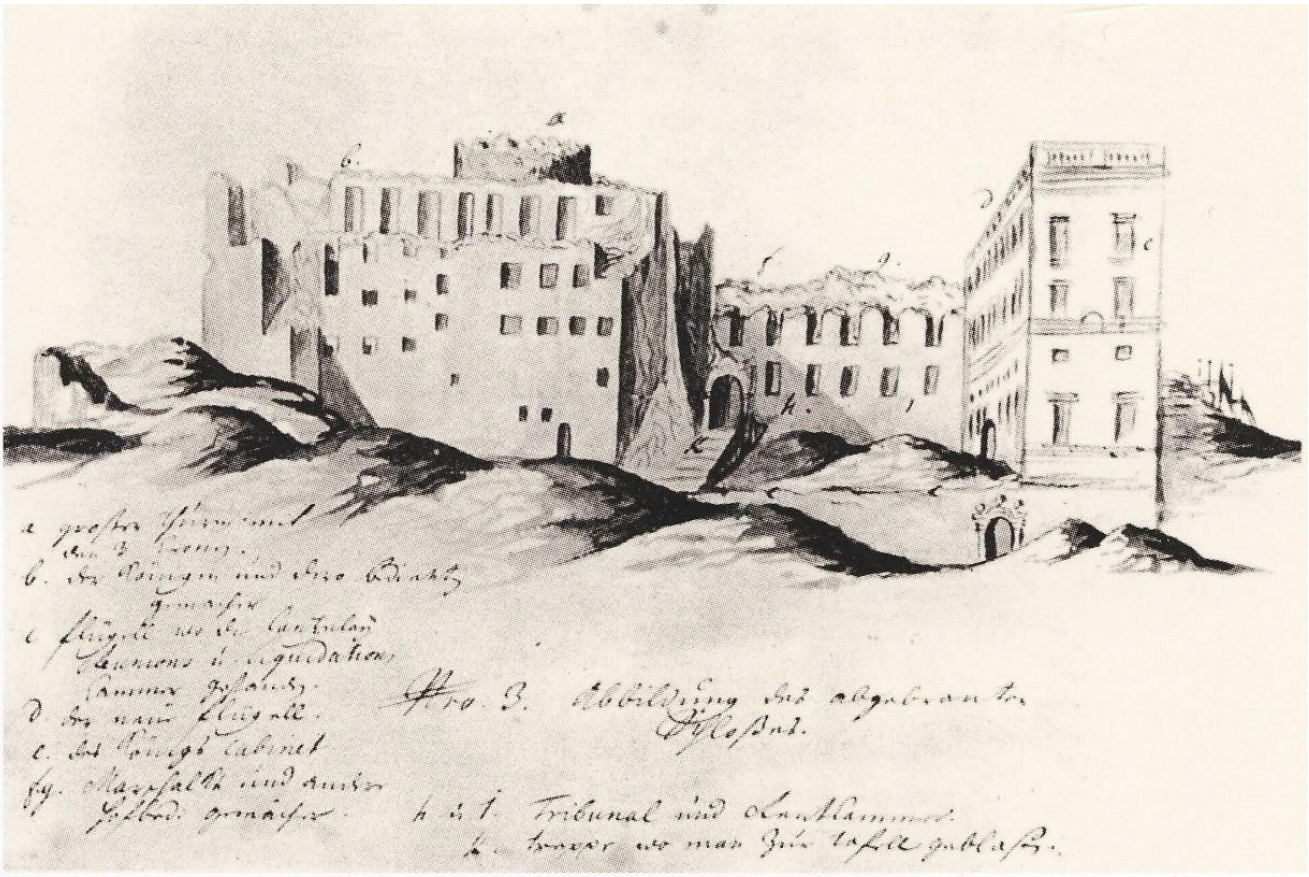

Återstoden av slottet Tre Kronor efter Slottsbranden 1697, Norra längan står kvar (till höger i bild).

Tidigare byggnader i Gamla stan

Tre Kronor (ursprungligen Stockholm eller Stockholms slott) var en borg och försvarsanläggning som utvecklades till slott och kungligt residens på Stadsholmen i Stockholm, enligt traditionen grundat av Birger jarl vid 1200-talets mitt. Anläggningen kom att kallas Tre Kronor efter 1588. Byggnaderna förstördes i Slottsbranden 1697, och på platsen uppfördes därefter det nuvarande Stockholms slott.

Stadsholmen låg i passagen mellan den dåtida havsviken Mälaren och nuvarande Saltsjön och befästes tidigt. En pålspärr tros ha uppförts vid 900-talets slut och på 1100-talet tros en försvarsborg ha funnits här.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Slottet från norr på 1570-talet från Stockholmsvyerna i Civitates orbis terrarum. Under Johan III gjordes borgen om till ett slott i renässansstil med påkostade gavlar. Under ledning av slottsarkitekten Nicodemus Tessin d.y. påbörjades 1692 en ombyggnad av slottet. Slottets norra långa mot Norrbro fick då sitt nuvarande utseende i stram romersk barock. Palazzo Farnese i Rom var synbarligen en förebild för denna nya långa. Den 7 maj 1697 utbröt den stora slottsbranden ovanför rikssalen i högborgens södra långa, vilken kom att totalförstöra hela det gamla slottet förutom delar av den nyligen ombyggda norra längan

Tidigare byggnader i Gamla stan

Nikodemus Tessin d.y. fick uppdraget att bygga det nya Stockholms slott, som stod klart för inflyttning 1754.

Slottet hade varit i lågor förut, bland annat år 1642 då fyra torn på slottet rasade. Under den branden nödgades drottning Kristina som tonåring fly ur sin kammare.

Nicodemus Tessin den yngre, född 23 maj 1654 i Nyköping, död 10 april 1728 i Stockholm, var en svensk arkitekt och greve. Han är känd som slottsarkitekten bakom Stockholms slott och var en av barockens stora arkitekter i Sverige. Han var Stockholms stadsarkitekt mellan 1681 och 1715. Nicodemus Tessin d.y. var far till Carl Gustaf Tessin i sitt första äktenskap med grevinnan Hedvig Eleonora Stenbock. Hon avled 1714 och Tessin gifte om sig 1716 med friherrinnan Maria Barbro Horn af Marienborg, död 1725.

Tidigare byggnader i Gamla stan

Medeltidsmuseum modell

Medeltidsmuseum modell

Stockholmsliv Medeltiden

Hantverkare i Gamla stan Medeltid

Medeltiden i Stockholm

Tidigare byggnader i Gamla stan

BISKOP HANS BRASK

Hans Brask föddes 1464 Linköping som son till borgmästaren Per Brask och Birgitta Nilsdotter. Hand dog år 1538 (74 år) Brask var en av dem som satte sitt sigill under 1517 års riksrådsbeslut. Beslutet gick ut på att avsätta ärkebiskopen Gustav Trolle som ansågs som danskvänlig. När Kristian II (Tyrann) intog Stockholm tre år senare och Stockholms blodbad genomfördes på sina och Gustav Trolles fiender, plockade Brask fram en vaxsigillkapsel där det fanns en lapp med skriften 'Till denna besegling är jag nödd och tvungen', en lapp som han skall ha gömt undan, till denna tidpunkt, och på detta sätt undgick han dödsstraff.

Slaget vid Brunkeberg 1471

Slaget stod på förmiddagen den 10 oktober 1471 vid Brunkebergsåsen då Sten Sture och hans mannar anföll den danska truppen - två gånger ska de ha stormat uppför höjden men fick ge vika för danskarna. Efter andra anfallsförsöket ska Kristians män ha förföljt motståndarna nedför sluttningen mot Klara kloster (idag S:ta Klara kyrka) där hårda strider ska ha utspelat sig. Kristian själv ska ha blivit skjuten i munnen och Knut Posse ska enligt sturekrönikan ha erövrat dannebrogen men sedan själv blivit nedslagen och svårt sårad av kung Kristian. När Nils Bosson med sina dalkarlar kommit fram på östra sidan kunde Stures allierade sedan anfalla Kristians män från tre håll.
Efter att Stures trupper vunnit bataljen drog sig den skadade Kristian tillbaka och återvände till Danmark. Det var sista gången som han försökte återta makten i Sverige. Han dog tio år senare. Efter slaget ska det, enligt Olaus Petri, ha legat 500 döda på sluttningen och dessutom ska 500-600 ha drunknat när en bro rasade. Möjligen osäkra siffror eftersom Olaus Petri inte föddes förrän 22 år efter slaget.
Cirka 15 000 man deltog i slaget vilket var dubbelt så många som bodde i Stockholm, som vid den här tiden hade cirka 6 000-7 000 invånare.

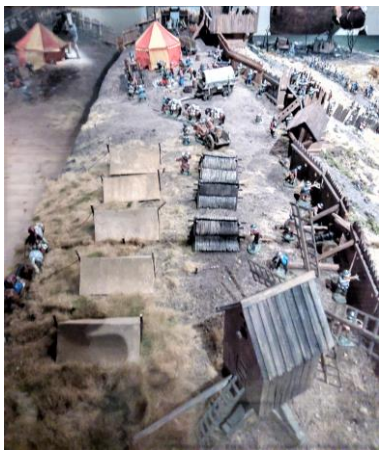

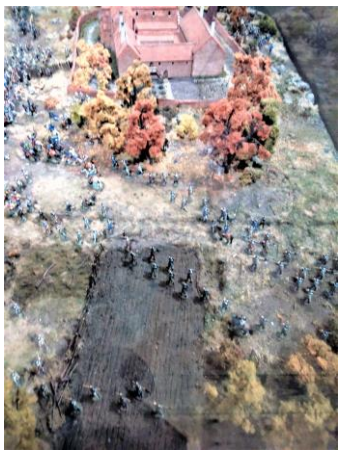

1700 tals sopor från Gamla stan

1700 tals sopor från Gamla stan